

Nr 389.

Godkänd av första kammaren den 11 juni 1930.

Godkänd av andra kammaren den 11 juni 1930.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa i samband med 1927 års skolreform stående frågor m. m. jämte åtskilliga i ämnet väckta motioner.

(Statsutskottets utlåtande nr 177 och memorial nr 203.)

Till KONUNGEN.

I den till riksdagen den 3 januari 1930 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1930/1931 har Eders Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkt 148 av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag) föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, beräkna en höjning av det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken för budgetåret 1930/1931 med 587,900 kronor.

Vidare har Eders Kungl. Maj:t under punkt 153 av samma huvudtitel föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till arvoden åt extra och vikarierande ämneslärare vid de allmänna läroverken m. m. för budgetåret 1930/1931 beräkna ett extra anslag av 878,400 kronor.

Eders Kungl. Maj:t har vidare under punkterna 155, 156, 157 och 158 av åttonde huvudtiteln föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, för budgetåret 1930/1931 beräkna

dels till extra arvoden åt teckningslärare vid de allmänna läroverken ett extra anslag av 119,700 kronor,

dels till extra arvoden åt gymnastiklärare vid de allmänna läroverken ett extra anslag av 105,200 kronor,

dels till extra arvoden åt musiklärare vid de allmänna läroverken ett extra anslag av 45,300 kronor,

dels ock till extra arvoden åt lärarinnor i kvinnligt handarbete vid de allmänna läroverken ett extra anslag av 47,300 kronor.

Slutligen har Eders Kungl. Maj:t under punkt 161 föreslagit riksdagen att, bland annat, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, för budgetåret 1930/1931 beräkna en höjning av den i det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken ingående posten: arvoden åt skolläkare, nu 37,325 kronor, med 3,875 kronor till 41,200 kronor.

Sedermera har Eders Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 31 januari 1930 dagtecknad proposition, nr 119, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för sistnämnda dag, föreslagit riksdagen att

I. beträffande de allmänna läroverken:

A. de allmänna läroverkens organisation:

medgiva, att, utöver vad beträffande denna organisation nu är stadgat, vid realskola må, i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet angivit, femårig och fyraårig linje kunna anordnas som förenad linje med anknytning till folkskolans såväl fjärde som sjätte klass;

B. upprättande och ombildning av läroverk:

besluta:

a) i avseende å allmänna läroverk för flickor:

1. i Örebro skall från och med den tid, Kungl. Maj:t bestämmer, upprättas ett högre allmänt läroverk för flickor, omfattande realskola med anknytning, på sätt departementschefen tidigare i statsrådsprotokollet angivit, till folkskolans såväl fjärde som sjätte klass, ävensom fyraårigt latingymnasium, under villkor att vederbörande kommun åtager sig att tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning ävensom bostad eller hyresersättning åt rektor;

2. i en var av städerna Linköping och Borås skall från och med den tid, Kungl. Maj:t bestämmer, upprättas en realskola för flickor med anknytning, på sätt departementschefen tidigare i statsrådsprotokollet angivit, till folkskolans såväl fjärde som sjätte klass, under villkor att vederbörande kommun åtager sig att tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning ävensom bostad eller hyresersättning åt rektor;

3. realskolorna vid de högre allmänna läroverken för flickor i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg skola anordnas med anknytning, på sätt departementschefen tidigare i statsrådsprotokollet angivit, till folkskolans såväl fjärde som sjätte klass, under villkor att vederbörande kommun åtager sig

att tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning ävensom bostad eller hyresersättning åt rektor;

b) i avseende å allmänna läroverk för gossar och samläroverk:

1. gymnasiet vid det högre allmänna läroverket i en var av städerna Linköping och Borås skall ombildas till samgymnasium, under villkor att vederbörande kommun åtager sig att tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler ävensom bostad eller hyresersättning åt rektor;

2. vid ett vart av de allmänna läroverken i Linköping, Karlskrona, Väster-
vik, Arvika, Söderhamn och Åmål skall en femårig linje av realskolan ombildas till en sådan förenad linje som här ovan under A omförmäles, och vid ett vart av de allmänna läroverken i Borås, Örebro, Halmstad, Sundsvall, Östersund, Hälsingborg, Jönköping, Eksjö, Uddevalla, Vänersborg, Härnösand, Ängelholm, Trälleborg och Falköping ävensom vid östra realskolan i Göteborg och realskolan i Malmö skall en fyraårig linje av realskolan ombildas till dylik förenad linje;

c) i avseende å lyceerna:

1. — med bibehållande av lyceelinjen vid vartdera av högre allmänna läroverket för gossar i Malmö och högre realläroverket i Göteborg samt av latinlyceelinjen vid statens provskola, nya elementarskolan i Stockholm — skall dels vid högre latinläroverket i Göteborg samt vid högre allmänna läroverken i Uppsala och Lund med upprättandet av vederbörande lyceelinjer tills vidare anstå;

dels ock vid statens provskola, nya elementarskolan i Stockholm, med upprättandet av reallyceelinjen och den nyspråkliga lyceelinjen tills vidare anstå samt i stället tills vidare finnas ett gymnasium, omfattande fyraårigt latin-gymnasium och fyraårigt realgymnasium, samt en realskola, anordnad med fem ettåriga klasser och anknyttande till folkskolans fjärde klass;

2. intill dess organisationsplanen beträffande lyceelinjerna blivit fullt genomförd, skall Kungl. Maj:t äga att, efter förslag av skolöverstyrelsen och inom gränserna för de för ändamålet beviljade anslagen, fatta de beslut, som kunna bliva erforderliga med hänsyn därtill att, på grund av att upprättandet av vissa lyceelinjer uppskjutes, behov kan uppstå av utökning av realskola respektive gymnasium vid vederbörande läroverk genom upprättande av nya parallellavdelningar;

3. första krets av lyceelinje må upprättas endast under förutsättning att minst 8 lärjungar blivit godkända i de vid slutet av vårterminen anställda in-trädesprövningarna.

C. anslag till de allmänna läroverken:

dels för inrättande av nya ordinarie ämneslärartjänster vid de allmänna läroverken, med den fördelning som av Kungl. Maj:t bestämmes, m. m. höja det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken med 588,750 kronor;

dels för höjning av den i det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna

läroverken ingående posten: arvoden åt skolläkare höja nämnda anslag, nu 37,325 kronor, med 3,875 kronor till 41,200 kronor;

kommande förty, vid bifall ej mindre härtill än även till Kungl. Maj:ts under punkterna 148, 149 och 150 i statsverkspropositionens åttonde huvudtitel framlagda förslag, det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken, nu 7,453,225 kronor, att ökas med 634,525 kronor till 8,087,750 kronor;

dels till arvoden åt extra och vikarierande ämneslärare vid de allmänna läroverken m. m. anvisa för budgetåret 1930/1931 ett extra anslag av 817,100 kronor;

dels till arvodesförhöjning åt vissa extra ordinarie ämneslärare vid högre lärarinneseminariet, allmänna läroverk och statens folkskoleseminarier anvisa för budgetåret 1930/1931 ett extra anslag av 55,000 kronor;

dels till extra arvoden åt teckningslärare vid de allmänna läroverken anvisa för budgetåret 1930/1931 ett extra anslag av 119,600 kronor;

dels till extra arvoden åt gymnastiklärare vid de allmänna läroverken anvisa för budgetåret 1930/1931 ett extra anslag av 105,900 kronor;

dels till extra arvoden åt musiklärare vid de allmänna läroverken anvisa för budgetåret 1930/1931 ett extra anslag av 45,300 kronor;

dels till extra arvoden åt lärarinnor i kvinnligt handarbete vid de allmänna läroverken anvisa för budgetåret 1930/1931 ett extra anslag av 47,300 kronor.

II. *beträffande kommunala flickskolor och flickskollinjer:*

A. upprättande av kommunala flickskollinjer:

dels godkänna följande allmänna förutsättningar för åtnjutande av statsbidrag till kommunal flickskollinje:

1. Kommunal flickskollinje skall vara inrättad vid allmänt läroverk samt vara upprättad och underhållen av skolområde, bestående av ett eller flera skoldistrikt, eller, efter Kungl. Maj:ts beprövande, av annan kommunal samfällighet eller förening av flera sådana, samt hava till ändamål att bereda kvinnliga lärjungar, som genomgått näst högsta klassen av realskola vid allmänt läroverk, tillfälle att inhämta ett högre mått av allmän medborgerlig bildning med hänsyn tagen till den kvinnliga ungdomens egenart och därvid tillika i större eller mindre utsträckning förbereda lärjungarna för praktisk verksamhet, särskilt inom hemmets område.

2. Kommunal flickskollinje skall vara anordnad med treårig lärokurs.

3. Inom de två högsta klasserna av kommunal flickskollinje skall undervisningen, i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som gälla för kommunala flickskolor, anordnas antingen på både en teoretisk och en praktisk utbildningslinje eller på endera av dessa linjer.

4. Kommunal flickskollinje skall, vare sig den omfattar både en teoretisk och en praktisk linje eller enbart en av dessa linjer, hava sammanlagt minst 30 lärjungar.

5. Kommunal flickskollinje skall stå under skolöverstyrelsens inseeende.
6. Varje årsklass skall i de teoretiska undervisningsämnena åtnjuta från föregående och efterföljande årsklass skild undervisning.
7. Vid varje kommunal flickskollinje skall minst halva antalet av de ordinarie lärarna utgöras av kvinnor.
8. Läsåret skall hava samma längd som vid det allmänna läroverk, vid vilket flickskollinjen är inrättad.
9. Skolområdet skall för undervisningen tillhandahålla tjänliga och tillräckliga lokaler samt erforderliga och lämpliga skolmöbler och nödig undervisningsmateriel.
10. Statsbidrag till kommunal flickskollinje må utgå endast där Kungl. Maj:t, med hänsyn tagen till inom skolområdet redan befintliga läroanstalter, för vilka statsbidrag utgår, finner förutsättningar saknas för uppehållande eller upprättande av fullständig flickskola och prövar inrättandet av kommunal flickskollinje med av skolområdet föreslagen organisation vara för orten behöfligt och lämpligt.
11. Undervisningen i kommunal flickskollinje, vilken skall stå öppen för elever oberoende av deras hemorter, skall vara avgiftsfri, såvida ej i visst fall på grund av särskilda undantagsförhållanden annorlunda bestämmes i skolans reglemente. Terminsavgifter må dock i intet fall bestämmas till olika belopp för elever allt efter deras olika hemorter, ej heller påföras medellösa lärjungar.
12. I övrigt skall kommunal flickskollinje vara organiserad och undervisningen därstädes anordnad i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som gälla för kommunal flickskola;
dels bestämma,
att lärarpersonalen vid kommunal flickskollinje skall åtnjuta samma avlösningsförmåner med därtill hörande villkor och bestämmelser, som äro eller varda bestämda för lärare vid kommunal flickskola, dock med iakttagande, att de i sådant hänseende stadgade särskilda arvoden skola utgå till rektor vid kommunal flickskollinje med 400 kronor, till biträdande föreståndarinna med 100 kronor, till vikarierande rektor med 200 kronor samt till vikarie för biträdande föreståndarinna med 100 kronor, allt för år räknat;
dels föreskriva, att i fråga om utgående av statsbidrag till kommunala flickskollinjer skola, förutom vad angår själva organisationen och därmed sammanhängande eller likartade spörsmål, gälla följande grunder:

I.

Statsbidrag till kommunal flickskollinje, vilken av Kungl. Maj:t blivit erkänd såsom sådan, utgår på följande sätt:

- a) till flickskollinje, där undervisningen är anordnad på teoretisk och praktisk linje eller på enbart teoretisk linje, med 9,200 kronor för år, och till flickskollinje, där undervisningen är anordnad på enbart praktisk linje, 5,600 kronor för år; samt därutöver

b) till parallellavdelning av lägsta årsklassen med 2,800 kronor för år, dock att sådant bidrag må utgå till högst så stort antal parallella klassavdelningar, som uppkommer med iakttagande därav, att vid läsårets början minst 30 lärjungar komma på varje sådan avdelning inom årsklassen, innan ny klassavdelning upprättas inom densamma, samt att parallellavdelning ej må upprättas utan skolöverstyrelsens medgivande;

c) till parallellavdelning av årsklass inom de två högsta klasserna, under iakttagande av de i b) angivna begränsningarna, med 2,800 kronor för år för parallellavdelning inom den teoretiska linjen och med 1,400 kronor för år för parallellavdelning inom den praktiska linjen;

d) till undervisning i ämnena hushållsgöromål, kvinnlig slöjd, barnavård och trädgårdsskötsel med 75 kronor för läsår och veckotimme, under villkor att vid läsårets början vid undervisningen i dylikt tillvalt ämne antalet lärjungar i varje lärjungegrupp inom viss klass icke understiger 5 samt att minst 15 lärjungar komma på sådan lärjungegrupp, innan ny grupp för ämnet upprättas.

Härförutom skall till varje kommunal flickskollinje av statsmedel utgå bidrag för lärare enligt samma grunder som gälla för kommunal flickskola.

II.

Till skolområde, vilket enligt plan, som av Kungl. Maj:t godkännes, upprättar kommunal flickskollinje genom successivt uppbyggande med en eller två klasser av sådan linje, skall, under den tid, som erfordras för dess utbyggande till treårig kommunal flickskollinje, och utan hinder därav att densamma icke omfattar tre årsklasser, statsbidrag, med tillämpning i övrigt av de här ovan under A I stadgade grunder och med de i fråga om de två högsta årsklasserna av praktisk linje där angivna undantag, beräknas till 2,800 kronor för varje årsklass eller avdelning av årsklass, under villkor:

- a) att linjen i medeltal har minst 10 lärjungar i varje årsklass;
- b) att linjen fortsättningsvis uppbygges år för år i oavbruten följd;
- c) att vid linjen finnas ordinarie lärare till ett antal, som med en understiger antalet årsklasser i linjen, dock att då enbart praktisk linje är upprättad, endast en ordinarie lärare behöver anställas och att denne behöver tillsättas först vid tredje klassens upprättande, samt att rektor förordnas vid den nya organisationens påbörjande; ävensom
- d) att flickskollinjen i övrigt i tillämpliga delar är anordnad i enlighet med de för kommunal flickskollinje gällande föreskrifter.

III.

För utbekommande av statsbidrag enligt här ovan under A I och II givna stadganden skola i övrigt gälla de föreskrifter, som i sådant avseende äro eller varda utfärdade för kommunala flickskolor;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att ifråga om tillämpningen av de under A I—III angivna grunder utfärda de närmare föreskrifter, vilka, i huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller i fråga om kommunala flickskolor, kunna befinnas erforderliga;

dels ock besluta,

a) att lärarpersonalen vid kommunala flickskollinjer skall vara delaktig i statens pensionsanstalt, med iakttagande i tillämpliga delar av vad angående delaktighet i denna anstalt är stadgat i fråga om lärare vid kommunala flickskolor, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärdade de närmare bestämmelser, som på grund härav befinnas erforderliga; samt

b) att, därest på grund av inrättandet av kommunal flickskollinje statsunderstödd enskild högre flickskola på orten upphör med sin verksamhet och på den grund vid den senare skolan anställd ämneslärarinna med full tjänstgöring går förlustig sin anställning, hon må, under förutsättning att hon vid början av skolans avveckling uppnått en ålder av 50 år samt vunnit sådan anställning, som nu angivits, vid statsunderstödd enskild läroanstalt före den 1 mars 1930, intill dess hon fyller 60 år, av statsmedel åtnjuta en årlig ersättning uppgående till två tredjedelar av den avlöning hon i enlighet med gällande bestämmelser vid entledigandet åtnjöt från skolan, tillfällig löneförbättring och eventuellt utgående dyrtidstillägg däri inberäknade, samt för tiden därefter en årlig pension till samma belopp, som skulle tillkommit henne, därest hon intill uppnåendet av sistnämnda ålder varit i tjänst vid statsunderstödd enskild flickskola; skolande vad nu sagts äga tillämpning beträffande lärarinnor vid sådana skolor, vilkas avveckling påbörjats inom tio år, räknat från den 1 januari 1931.

B. kommunal flickskola, som är förenad med statlig realskola för flickor:

föreskriva, att å ort, där efter prövning av Eders Kungl. Maj:t kommunal flickskola är i visst organisatoriskt avseende, på sätt departementschefen i statsrådsprotokollet angivit, förenad med statlig realskola för flickor, rektor skall, utom lön såsom rektor vid den statliga realskolan, åtnjuta ett särskilt årligt arvode av 600 kronor.

C. anslag till kommunala flickskolor och flickskollinjer:

dels, med uteslutande ur riksstaten av det ordinarie förslagsanslaget till statsbidrag till kommunala flickskolor å 50,000 kronor, därstädes uppföra ett ordinarie förslagsanslag till statsbidrag till kommunala flickskolor och flickskollinjer med enahanda belopp, 50,000 kronor;

dels medgiva, att tillfällig löneförbättring må för tiden 1 juli 1930—30 juni 1931 utgå till lärarpersonalen vid kommunala flickskolor och flickskollinjer med följande belopp:

till ordinarie manlig ämneslärare med 600 kronor;

till ordinarie kvinnlig ämneslärare med 500 kronor; samt
till extra ordinarie ämneslärare och timplärare med belopp, som Eders Kungl. Maj:t i huvudsaklig enlighet med de i sådant hänseende nu gällande grunder bestämmer;
dels ock för sådan tillfällig löneförbättring anvisa för budgetåret 1930/1931 ett extra förslagsanslag av 8,000 kronor.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen

dels en motion (I: 300), vari hemstälts,

att riksdagen måtte, med avslag å vad Eders Kungl. Maj:t föreslagit i punkten I A samt i punkterna I B a) 3 samt b) 2 (sid. 123, 124), besluta, att försöksvis de enligt 1927 års organisationsplan avsedda linjerna skola ersättas vid ett vart av de allmänna läroverken i Borås och Jönköping av två förenade linjer av den typ Eders Kungl. Maj:t föreslagit och vid ett vart av de allmänna läroverken i Västervik, Arvika, Söderhamn, Trälleborg samt Åmål av en dylik förenad linje;

att riksdagen måtte, med bifall till vad Eders Kungl. Maj:t föreslagit i punkterna I B a) 1 och 2) och b) 1, uttala sin förväntan att för 1931 års riksdag framläggas en slutlig och fullständig plan för inrättandet av det mindre antal statliga flickläroverk, som må, efter noggrann prövning och med iakttagande av större begränsning än 1929 års sakkunnigförslag innebär, ytterligare finnas nödiga (sid. 124);

att riksdagen måtte, på sätt de sakkunniga föreslagit, bifalla förslaget i fråga om lycéerna (sid. 85, 86, 125);

att såsom villkor för statsunderstöd till kommunal flickskola och till kommunal flickskollinje skall gälla, att lärjungeantalet i varje klass genomsnittligt blir minst 15;

att slutligen de av Eders Kungl. Maj:t begärda anslagen ändras i överensstämmelse med vad sålunda hemstälts;

dels en motion (I: 303), vari hemstälts,

ej mindre att riksdagen måtte, med godkännande i övrigt av vad i Eders Kungl. Maj:ts proposition, nr 119, föreslagits,

dels besluta här nedan angivna ändringar i det av Eders Kungl. Maj:t framlagda förslaget och följaktligen

I. Beträffande de allmänna läroverken:

A. de allmänna läroverkens organisation:

medgiva, att, utöver vad beträffande denna organisation nu är stadgat, vid realskola på ort, som, efter riksdagens medgivande i varje särskilt fall, av Kungl. Maj:t bestämmes, må, i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i sitt anförande till statsrådsprotokollet angivit samt med iakttagande av vad i motionen anförts, femårig och fyraårig linje kunna anordnas som förenad linje med anknytning till folkskolans såväl fjärde som sjätte klass;

B. Upprättande och ombildning av läroverk:

besluta:

a) i avseende å allmänna läroverk för flickor:

1. i var och en av städerna Uppsala, Lund och Örebro skall från och med den tid, Kungl. Maj:t bestämmer, upprättas ett högre allmänt läroverk för flickor, omfattande realskola med anknytning, på sätt av departementschefen angivits, till folkskolans såväl fjärde som sjätte klass, ävensom fyraårigt latin-gymnasium, under villkor att vederbörande kommun åtager sig att tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning ävensom bostad eller hyresersättning åt rektor;

2. i en var av städerna Norrköping, Linköping, Jönköping, Borås, Karlstad och Västerås skall från och med den tid, Kungl. Maj:t bestämmer, upprättas en realskola för flickor med anknytning, på sätt av departementschefen angivits, till folkskolans såväl fjärde som sjätte klass, under villkor att vederbörande kommun åtager sig att tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möberutrustning ävensom bostad eller hyresersättning åt rektor;

3. avslå vad Eders Kungl. Maj:t hemställt under denna punkt;

b) i avseende å allmänna läroverk för gossar och samläroverk:

1. gymnasiet vid det högre allmänna läroverket i en var av städerna Norrköping, Linköping, Jönköping, Borås, Karlstad och Västerås skall ombildas till samgymnasium, under villkor att vederbörande kommun åtager sig att tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler ävensom bostad eller hyresersättning åt rektor;

2. vid ett — — — — — förenad linje;

dels ock godkänna vad i motionen anförts med avseende på undervisningsplan för förenad realskollinje ävensom med avseende på den tid, inom vilkens förlopp lyceifrågan skall upptagas till förnyad prövning;

än även att vederbörande utskott måtte företaga de förändringar i propositionens anslagssummor, som ett bifall till motionen kan föranleda;

dels två likalydande motioner (I: 307 och II: 480), i vilka hemställts, att riksdagen vid beslut om upprättande av flickrealskolor i vissa städer måtte

1) dels besluta, att i Norrköping skall från och med den tid Kungl. Maj:t bestämmer upprättas en realskola för flickor, under villkor att Norrköpings kommun åtager sig att tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler och möbelutrustning ävensom bostad eller hyresersättning åt rektor;

2) dels besluta, att gymnasiet vid det högre allmänna läroverket i Norrköping skall från och med höstterminen 1930 provisoriskt ordnas som samgymnasium, under villkor att Norrköpings stad åtager sig tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler ävensom bostad eller hyresersättning åt rektor;

3) dels medgiva, att ordinarie ämneslärare vid kommunala mellanskolan i Norrköping må, i den mån på grund av flickskolans inrättande den kommunala mellanskolan nedlägges eller till sin omfattning begränsas, kunna efter Kungl. Maj:ts beprövande i varje särskilt fall överflyttas såsom ordinarie ämneslärare till flickrealskolan, därvid de grunder i avseende å avlöningsförmåner och pen-

sionsrätt må äga tillämpning, som av 1927 års riksdag blivit fastställda i fråga om överflyttning till statsläroverk av de den 1 juli 1927 anställda ordinarie ämneslärarna vid kommunal mellanskola, som ombildas till allmänt läroverk, eller under punkten 5:o i Eders Kungl. Maj:ts proposition nr 86/1929 föreslås i liknande hänseende;

4) dels medgiva, att statsbidrag till kommunala mellanskolan må, därest mellanskolan till följd av flickrealskolans inrättande successivt nedläggas, utan hinder av bestämmelserna i § 15 mom. 2 av kungörelsen den 19 november 1918 (nr 927) utgå enligt de i samma kungörelse stadgade grunder, dock att i § 16 första stycket avsett statsbidrag skall utgå med 2,800 kronor för varje årsklass eller avdelning av årsklass;

5) dels medgiva, att, därest kommunala mellanskolan till följd av flickrealskolans inrättande successivt nedläggas och därest förordnandet för rektor vid den kommunala mellanskolan upphör under tiden för mellanskolans avveckling, arvode åt den ordinarie ämneslärare vid mellanskolan, vilken förordnas till rektor under återstående avvecklingstid, må bestämmas till det i förhållande till nuvarande rektorsarvode reducerade belopp, som Kungl. Maj:t prövar skäligt;

6) dels besluta, att, därest riksdagen lämnar sitt bifall helt eller delvis till vad här ovan föreslagits att träda i tillämpning redan under budgetåret 1930/1931, anvisa härför nödiga medel;

dels två likalydande motioner (I: 308 och II: 488), i vilka hemställts, att riksdagen ville

I. beträffande de allmänna läroverken

dels avslå vad Eders Kungl. Maj:t under A hemställt,

dels, med avslag å vad under B hemställts, besluta

a) att i Örebro skall, från och med den tid Kungl. Maj:t bestämmer, upprättas ett högre allmänt läroverk för flickor, omfattande realskola med anknötning till folkskolans sjätte klass ävensom treårigt latingymnasium, under villkor att vederbörande kommun åtager sig att tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning ävensom bostad eller hyresersättning åt rektor;

b) 1. att det högre allmänna läroverket i en var av städerna Lund, Borås och Västerås skall ombildas till högre samläroverk, under villkor att vederbörande kommun åtager sig att tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler samt bostad eller hyresersättning åt rektor;

2. att, intill dess högre flickläroverk inrättas i städerna Uppsala, Linköping, Norrköping, Jönköping och Karlstad, gymnasiet vid de i nämnda städer upprättade läroverken skall ombildas till samgymnasium under de i b) 1. angivna villkor;

c) 1. att de vid läroverken i Uppsala och Lund anordnade lyceelinjerna i anslutning till under b) 1. och 2. angivna utbildning skola ersättas vid det förra läroverket av treårigt latingymnasium, vid det senare läroverket av fykklassig realskola och treårigt latingymnasium;

2. att vid statens provskola, Nya elementarskolan i Stockholm, med upp-

rättandet av reallyceelinjen och den nyspråkliga lyceelinjen skall tills vidare anstå samt i stället tills vidare finnas fyrklassig realskola samt fyraårigt latin-gymnasium och treårigt realgymnasium;

dels ock anvisa erforderliga medel för genomförande av ovan föreslagna organisation;

II. Beträffande kommunala flickskolor och flickskolelinjer:

med avslag å Eders Kungl. Maj:ts förslag under A, B och C

dels uppföra det ordinarie förslagsanslaget till kommunala flickskolor med oförändrat belopp, 50,000 kronor;

dels medgiva, att tillfällig löneförbättring må för tiden 1 juli 1930—30 juni 1931 utgå till lärarpersonalen vid kommunala flickskolor med enahanda belopp och efter enahanda grunder som under innevarande budgetår;

dels ock för sådan tillfällig löneförbättring anvisa för budgetåret 1930/1931 ett extra förslagsanslag av 8,000 kronor;

dels en motion (I: 309), vari hemställts, att sådan modifikation av riksdagen vidtages i den av Eders Kungl. Maj:ts i propositionen nr 119 föreslagna organisationen, att under B. b) tilläggas ett moment 3, innehållande:

3. vid samrealskolorna i Norrtälje och Askersund skall den fyraåriga realskolan ombildas så till vida, att den genom förenad linje får sådan anknytning till folkskolans såväl fjärde som sjätte klass, som under A. omförmäles;

ävensom att den ändring av anslagssumman företages, som föranledes av ett bifall till ovanstående hemställan;

dels en motion (II: 438), vari hemställts,

att riksdagen måtte, med avslag å vad Eders Kungl. Maj:t föreslagit i punkten I A samt i punkterna I B a) 3 samt b) 2 (sid. 123, 124), besluta, att försöksvis de enligt 1927 års organisationsplan avsedda linjerna skola ersättas vid ett vart av de allmänna läroverken i Borås och Jönköping av två förenade linjer av den typ Eders Kungl. Maj:t föreslagit och vid ett vart av de allmänna läroverken i Västervik, Arvika, Söderhamn, Trälleborg samt Åmål av en dylik förenad linje;

att riksdagen måtte, med bifall till vad Eders Kungl. Maj:t föreslagit i punkterna I B a) 1 och 2 och b) 1, uttala sin förväntan att för 1931 års riksdag framläggas en slutlig och fullständig plan för inrättandet av det mindre antal statliga flickläroverk, som må efter noggrann prövning och med iakttagande av större begränsning än 1929 års sakkunnigförslag innebär, ytterligare finnas nödiga (sid. 124);

att riksdagen måtte, på sätt de sakkunniga föreslagit, bifalla förslaget i fråga om lycéerna (sid. 85, 86, 125);

att slutligen de av Eders Kungl. Maj:t begärda anslagen ändras i överensstämmelse med vad sålunda hemställts;

dels en motion (II: 479), vari hemställts, att riksdagen måtte

1) dels besluta att i Norrköping i likhet med vad som föreslagits beträffande Linköping och Borås skall från och med den tid Kungl. Maj:t bestämmer upprättas en realskola för flickor med anknytning, på sätt i kungl. propositionen nr 119 angivits, till folkskolans såväl fjärde som sjätte klass, under villkor

att Norrköpings kommun åtager sig att tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler och möbelutrustning ävensom bostad eller hyresersättning åt rektor;

2) dels besluta att gymnasiet vid det högre allmänna läroverket i Norrköping skall från och med höstterminen 1930 provisoriskt ordnas som samgymnasium, under villkor att Norrköpings stad åtager sig tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler ävensom bostad eller hyresersättning åt rektor;

3) dels medgiva, att ordinarie ämneslärare vid kommunala mellanskolan i Norrköping må, i den mån på grund av flickrealskolas inrättande den kommunala mellanskolan nedlägges eller till sin omfattning begränsas, kunna efter Kungl. Maj:ts beprövande i varje särskilt fall i största möjliga utsträckning överflyttas såsom ordinarie ämneslärare till flickrealskolan, därvid de grunder i avseende å avlöningsförmåner och pensionsrätt må äga tillämpning, som av 1927 års riksdag blivit fastställda i fråga om överflyttning till statsläroverk av de den 1 juli 1927 anställda ordinarie ämneslärarna vid kommunal mellanskola, som ombildas till allmänt läroverk, eller under punkten 5:o i Eders Kungl. Maj:ts proposition nr 86/1929 föreslås i liknande hänseende;

4) dels medgiva, att statsbidrag till kommunala mellanskolan må, därest mellanskolan till följd av flickrealskolas inrättande successivt nedlägges, utan hinder av bestämmelserna i § 15 mom. 2 av kungörelsen den 19 november 1918 (nr 927), utgå enligt de i samma kungörelse stadgade grunder, dock att i § 16 första stycket avsett statsbidrag skall utgå med 2,800 kronor för varje årsklass eller avdelning av årsklass;

5) dels medgiva, att, därest kommunala mellanskolan till följd av flickrealskolas inrättande successivt nedlägges och därest förordnandet för rektor vid den kommunala mellanskolan upphör under tiden för mellanskolas avveckling, arvode åt den ordinarie ämneslärare vid mellanskolan, vilken förordnas till rektor under återstående avvecklingstid, må bestämmas till det i förhållande till nuvarande rektorsarvode reducerade belopp, som Kungl. Maj:t prövar skäligt;

6) dels besluta att, därest riksdagen lämnar sitt bifall helt eller delvis till vad här ovan föreslagits att träda i tillämpning redan under budgetåret 1930/1931, anvisa härför nödiga medel;

dels en motion (II: 481), vari hemställts, att vid samrealskolan i Askersund den fyraåriga realskolelinjen på sätt i Eders Kungl. Maj:ts proposition nr 119 angives ombildas till en förenad fem- och fyraårig linje med anknytning till folkskolans såväl fjärde som sjätte klass;

dels ock en motion (II: 487), vari föreslagits, att riksdagen med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag om upprättandet av en statlig realskola för flickor i Borås måtte besluta, att skolan tillsvidare skall bestå av en fyraårig linje.

Den kvinnliga ungdomens högre skolorundervisning.

I likhet med vissa motionärer måste riksdagen finna anmärkningsvärt, att från Eders Kungl. Maj:ts sida icke förebragts en fullständig och slutgiltig plan för den högre flickundervisningens ordnande, varigenom överblick kunnat vinnas över hithörande ekonomiska och organisatoriska frågor. I detta

läge har riksdagen saknat erforderligt material för att, såsom önskvärt varit, medverka till att alla i detta avseende svävande organisationsspörsmål nu i ett sammanhang erhålla sin lösning.

Vid prövningen av Eders Kungl. Maj:ts förslag och föreliggande motioner har riksdagen emellertid låtit sig angeläget vara att nu söka uppnå en definitiv lösning av berörda spörsmål, i all den utsträckning omständigheterna medgivit.

Härvid har den vägledande synpunkten varit att åvägabringa en ordning, som icke på statsverket och kommunerna ställer större ekonomiska krav, än förhållandena göra oundgängligen nödvändiga.

Vid den sålunda verkställda prövningen har riksdagen blivit övertygad därom, att behov av ett högre flickläroverk i Örebro måste anses vara för handen. Riksdagen har alltså beslutat, att i nämnda stad ett dylikt läroverk skall komma till upprättande under de i propositionen angivna villkoren. Till frågan om sagda läroverks organisation återkommer riksdagen i det följande.

Beträffande därefter frågan om upprättande av ytterligare nya särskilda flickläroverk synas de under senare år allmänt sjunkande lärjungesiffrorna vid de allmänna läroverken ägnade att mana till synnerlig försiktighet. Med hänsyn till de statsfinansiella konsekvenserna kan riksdagen icke finna välbetänkt att, på sätt departementschefen i anslutning till skolsakkunnigas ståndpunkt velat göra, nu vid ordnandet av läroverksförhållandena å de olika orterna tillämpa andra grunder än som skett i samband med 1927 års omorganisation.

Ur synpunkten av nu berörda grunder kan riksdagen i likhet med vad i motionerna I: 308 och II: 488 föreslagits icke finna någon anledning att ytterligare uppskjuta ordnandet av den högre flickundervisningen i Västerås. På sätt jämväl departementschefen framhållit, kan nämligen det nu konstaterbara lärjungeantalet vid därvarande gossläroverk icke anses påkalla upprättandet av särskilt flickläroverk i denna stad. Riksdagen anser därför, att läroverket i fråga bör omedelbart ombildas till högre samläroverk.

I samma motioner har tillika påyrkats, att gossläroverket i Lund skulle ombildas till samläroverk. Då ej heller i detta fall lärjungeantalet lägger hinder i vägen för en dylik anordning och då, såsom av skolöverstyrelsen framhållits, det med hänsyn till provårsutbildningen måste anses vara av vikt att för densamma äga till förfogande ej blott gossläroverk utan jämväl samläroverk, har riksdagen funnit sig böra bifalla motionerna även i denna del.

Vidkommande läroverket i Borås, i fråga om vilket motsvarande yrkande framstälts i motionerna I: 308 och II: 488, har riksdagen visserligen funnit goda skäl tala för en sådan ombildning. Då emellertid, enligt vad riksdagen inhämtat, vissa lokala svårigheter skulle inträda, därest en dylik ombildning omedelbart beslutades, har riksdagen ansett sig icke nu böra bifalla motionerna i denna punkt. Riksdagen har icke heller ansett sig kunna bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag om upprättande av en särskild flickrealskola i staden. Enligt riksdagens mening kunna betänkligheter även ur allmänna

synpunkter ej minst med tanke på svårigheterna att tillfredsställande ordna materiellfrågan anföras mot att upprätthålla särskilda realskolor för flickor. Riksdagen har av samma anledning icke heller ansett sig kunna medgiva inrättandet av det föreslagna flickläroverket i Linköping.

Den redan av riksdagen åberopade omständigheten, den minskade lärjungefrekvensen vid statsläroverken, särskilt å gymnasiestadiet, har synts riksdagen möjliggöra ett allmänt tillgodoseende av kravet på flickornas gymnasieutbildning i de övriga av de städer, där denna angelägenhet icke tidigare ordnats. Eders Kungl. Maj:t har i sådan avseende föreslagit, att gymnasiet vid ett vart av läroverken i Linköping och Borås skall ombildas till samgymnasium. I motionerna I: 303, I: 308 och II: 488 har enahanda yrkande framställts beträffande läroverken i Norrköping, Jönköping och Karlstad. Riksdagen finner goda skäl anförda för en sådan ombildning och har alltså bifallit de ifrågavarande förslagen. Enahanda skäl synas riksdagen kunna åberopas jämväl för en ombildning av gymnasiet vid högre allmänna läroverket i Uppsala till samgymnasium, varför riksdagen funnit en sådan ombildning nu böra äga rum.

Med detta ställningstagande från riksdagens sida återstår allenast att tillgodose behovet av den kvinnliga ungdomens utbildning för realexamen i städerna Uppsala, Linköping, Norrköping, Jönköping, Borås och Karlstad. Det synes riksdagen ingalunda uteslutet, att det ur såväl statens som vederbörande stadssamhällets synpunkt skall te sig mest fördelaktigt att även i dessa städer tillgodose nämnda utbildningsbehov genom läroverkens ombildning till samläroverk och den dyrbarare anordningen med inrättande av nya läroverk såmedelst undgås. Klarhet i detta avseende torde dock icke kunna vinnas förrän någon tids ytterligare erfarenhet föreligger. Vid sådant förhållande hava motionerna I: 300 och II: 438, i vad de avse framläggande för 1931 års riksdag av en slutlig och fullständig plan för inrättande av ett mindre antal statliga flickläroverk, icke föranlett någon riksdagens åtgärd.

Riksdagen har vidare att ingå i ett närmare övervägande av organisationen av flickläroverket i Örebro samt samgymnasierna vid läroverken i Uppsala, Linköping, Norrköping, Jönköping, Borås och Karlstad ävensom samläroverken i Lund och Västerås. I detta sammanhang har riksdagen jämväl prövat Eders Kungl. Maj:ts ovanberörda förslag beträffande ändrad organisation av realskolestadiet vid de förut inrättade högre flickläroverken i Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg.

De skäl, som av departementschefen anförts till förmån för en dylik omorganisation av sistberörda läroverk, finner riksdagen icke hållbara. I likhet med vad i motionerna I: 300, I: 303, I: 308 och II: 488 samt II: 438 gjorts gällande, måste riksdagen för sin del hävda, att dessa läroverks organisation slutgiltigt fastställts av 1927 års riksdag. Vid sådant förhållande har riksdagen icke kunnat bifalla Eders Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag. Med denna ståndpunkt och då riksdagen, som ansett allenast ytterligare ett högre flickläroverk böra komma till stånd, hyser den uppfattningen, att skolorganisationen i Örebro, sedd i det hela, icke uppvisar några principiella avvikel-

ser från den i förstnämnda fyra städer föreliggande, kan riksdagen icke finna skäl att uteslutande för Örebroläroverkets del tillämpa en annan anknnytning till folkskolan än den för övriga läroverk av denna typ redan fastställda. Med bifall till vad i motionerna I: 303 och II: 488 härutinnan hemställts, har riksdagen sålunda ansett sig böra besluta, att realskolan vid sagda läroverk anordnas 4-klassig med anknnytning allenast till folkskolans sjätte klass. I fråga åter om gymnasiet, har riksdagen, med beaktande av att detta skulle omfatta uteslutande latinlinje och då stadens hittillsvarande flickgymnasium varit fyraårigt, icke velat motsätta sig Eders Kungl. Maj:ts förslag i denna del och har förty icke kunnat biträda det i sistnämnda motioner framställda yrkandet om gymnasiets anordnande såsom treårigt.

Vad därefter angår organisationen av de nya samläroverken och samgymnasierna, synes enligt av riksdagen verkställda undersökningar någon utökning av gymnasieorganisationen icke böra beräknas erforderlig vid läroverken i Linköping, Norrköping, Jönköping, Borås, Karlstad och Västerås. Vid ett vart av läroverken i Uppsala och Lund torde däremot, i stället för anordnande av parallellavdelningar till det fyraåriga latingymnasiet, av vilka behov kan förutses komma att föreligga, böra upprättas en treårig latinlinje. I fråga om realskolestadiet torde det för de föreslagna samläroverken komma att i vissa fall visa sig behöfligt att anordna ytterligare parallellavdelningar, vilka tillsvidare i avvaktan på närmare erfarenhet torde kunna bekostas av extraläroverkslaget i enlighet med för detta givna bestämmelser.

Vad slutligen beträffar tidpunkten för upprättandet av Örebroläroverket för flickor, torde denna böra bestämmas av Eders Kungl. Maj:ts. Ombildningen av de förutnämnda läroverken bör försiggå successivt med början i realskolans första klass resp. gymnasiets första ring. I den mån vederbörande kommuner före början av höstterminen innevarande år underkastat sig föreskrivna villkor, torde ombildningen böra påbörjas redan från och med läsåret 1930—31. Riksdagen förutsätter, att från Eders Kungl. Maj:ts sida åtgärder vidtagas för att, i enlighet med härför gällande grunder, tillgång till kvinnliga lärarekrafter tillförsäkras de nya samläroverken.

I samband med inrättandet av samgymnasium i städerna Uppsala och Lund böra givetvis de privata flickgymnasierna i dessa städer icke vidare ifrågakomma till statsunderstöd.

Vad beträffar Eders Kungl. Maj:ts förslag om kommunala flickskolor och flickskollinjer, har till en början riksdagen föranletts till den erinran, att med hänsyn till de betydande kostnaderna en viss varsamhet synes vara av nöden, då det gäller att med statsunderstöd anordna särskilda offentliga läroanstalter för kvinnlig ungdom. Utan att ingå i närmare prövning av den plan, som i detta avseende framlagts av 1927 års skolsakkunniga, har riksdagen i allmänhet velat framhålla, att vid hithörande organisationsspörsmåls bedömande lärar böra beaktas dels den ståndpunkt riksdagen intagit i fråga om fortsatt understödande av privat flickskola å vissa orter, dels de förutsättningar, som lagts till grund för riksdagens prövning av 1928 års förslag till kommunala flickskolor.

Vad särskilt angår de nu föreslagna kommunala flickskolelinjerna måste riksdagen ställa sig mycket betänksam mot Eders Kungl. Maj:ts förslag. Uppmärksammas må, att från riksdagens sida ifrågasatts övervägande av sådana linjers inrättande allenast vid de statliga flickläroverken. Det föreliggande förslaget åter åsyftar att möjliggöra ett allmänt anordnande av linjerna i fråga vid samläroverken och erhåller därigenom mycket avsevärda ekonomiska konsekvenser för statsverket. Härtill kommer, att införandet av den ifrågavarande skolformen icke lär kunna undgå att föregripa organiserandet av de praktiska realskollinjer, varom utredning pågår i enlighet med av 1927 års riksdag gjord hemställan.

Under dessa omständigheter har riksdagen icke kunnat finna välbetänkt att nu bifalla förslaget i fråga. Då riksdagen sålunda avslagit Eders Kungl. Maj:ts proposition i denna del, saknar riksdagen anledning att närmare uttala sig om de föreslagna understödsvillkoren.

I motionen I: 300 har ifråga om kommunal flickskola påyrkats, att lärjungeantalet i varje klass skäligen bör fastställas till 15 eller för hela skolan till 105, mot för närvarande gällande 13 resp. 91.

Riksdagen vill framhålla, att en dylik ändring av 1928 års riksdags beslut skulle i avsevärd grad försvåra upprättandet av kommunala flickskolor och därmed i uppenbar strid mot riksdagens uttalade önskan bidra till att länka strömmen av bildningssökande kvinnlig ungdom in på de utbildningsvägar, som leda till real- och studentexamen. Riksdagen vill även erinra därom, att såsom villkor för statsunderstöd till kommunal mellanskola föreskrivits ett genomsnittligt lärjungeantal i varje klass av allenast 10. Riksdagen har därför ej kunnat bifalla yrkandet i motionen I: 300, i vad det avser kommunal flickskola.

Vad Eders Kungl. Maj:ts förslag i fråga om kommunal flickskola, som är förenad med statlig realskola för flickor, har icke föranlett någon riksdagens åtgärd, vid det förhållandet att enligt riksdagens mening någon sådan realskola åtminstone för närvarande icke bör komma till stånd.

Vissa frågor rörande tillämpningen av 1927 års skolorganisation.

Vid bedömandet av det föreliggande förslaget rörande anordning av real-skolan såsom förenad linje har riksdagen i första hand ansett sig böra konstatera, att erfarenheten i fråga om den år 1927 beslutade läroverksorganisationen ännu är och måste vara mycket bristfällig. Detta faktum har jämväl allmänt framhållits från de hörda lokala skolmyndigheternas sida. Enligt riksdagens åsikt kan alltså med ledning av förefintligt erfarenhetsmaterial något behov av partiell revision av den fastställda organisationen icke motiveras, och detta så mycket mindre som enligt samma myndigheters ganska allmänt uttalade uppfattning utvecklingen regelmässigt förutsättes komma att förlöpa i enlighet med 1927 års plan.

Riksdagen har därjämte vid prövningen av förslaget i fråga, sådant det i propositionen utformats, icke kunnat undgå att fästa avseende vid den kostnadsökning, varmed detsamma är förbundet såväl direkt genom ökade anspråk på lärarkrafter vid de allmänna läroverken som ock särskilt indirekt

genom sina konsekvenser vid flickundervisningens ordnande å vissa orter. Då riksdagen vidare måste hålla före, att genom den inriktning, förslaget av departementschefen givits, detsamma är ägnat att i väsentliga hänseenden rubba de grunder, på vilka 1927 års läroverksorganisation bygger, ej minst därigenom att den s. k. förenade linjen skulle komma att utgöra en fast beståndsdel i organisationen, har riksdagen icke funnit sig kunna bifalla Eders Kungl. Maj:ts hemställan i nu förevarande avseende.

De betänkligheter, vilka sålunda inställt sig, hava emellertid enligt riksdagens uppfattning icke samma betydelse, därest den ifrågasatta anordningen allenast komme till stånd försöksvis och i begränsad omfattning vid ett mindre antal av riksdagen bestämda läroverk, där betingelserna kunna anses lämpliga och där tillika möjliga praktiska tillämpningssvårigheter vid övergången till den fastställda organisationen kunna förväntas såmedelst bliva lättade. Riksdagen har fördenskull funnit sig icke böra motsätta sig att, på sätt i motionerna I: 300, I: 303 och II: 438 ifrågasattes, den 1927 fastställda organisationen under iakttagande av erforderliga garantier må i nedan angiven utsträckning kunna tills vidare ersättas av s. k. förenad linje.

Vid valet av de läroverk, där sådana försök må kunna komma till stånd, har det syntts riksdagen önskvärt, att skilda typer bliva representerade, ävensom att olika landsdelar därvid böra ifrågakomma. Jämväl synas försöken böra äga rum under växlande yttre förutsättningar. Med utgångspunkt härifrån har riksdagen ansett sig kunna medgiva, att förenad linje må kunna komma till stånd vid de allmänna läroverken i Västervik, Vänersborg, Borås, Falköping, Hälsingborg, Trälleborg, Halmstad, Arvika, Ämål, Härnösand och Östersund. Med avseende å ombildningen till förenad linje vid dessa läroverk synes Eders Kungl. Maj:ts förslag kunna godtagas utom i följande delar. Vid läroverket i Västervik torde en av de båda realskollinjerna böra tills vidare kunna anordnas såsom förenad linje. Riksdagen förutser nämligen, att senast i samband med den indragning av statsunderstödet till den privata flickskolan i staden, som av 1927 års riksdag förutsatts, behov av två realskollinjer vid läroverket kommer att inträda. Att, på sätt Eders Kungl. Maj:t ifrågasatt, anordna realskolan uteslutande såsom en förenad linje vid bland annat läroverket i Arvika kan riksdagen icke finna tillrädligt redan av den anledningen, att en sådan åtgärd torde nödvändiggöra uppehållande av flickskolan i orten, detta i strid med vad som av 1927 års riksdag förutsatts. En sådan utveckling skulle uppenbarligen förhindra de besparingar till icke obetydliga belopp i utgifterna för privatskoleväsendet, som vid reformens beslutande beräknades. Då, enligt riksdagen tillhandakomna upplysningar, vid detta läroverk lärjungantalet i första klassen redan under nästkommande läsår torde komma att överstiga maximumantalet för en klassavdelning, kan riksdagen endast på det sätt bifalla förslaget, att vid nämnda läroverk en av realskolans linjer tills vidare ersättes av förenad linje. I fråga om samrealskolorna i Trälleborg, Falköping och Ämål, torde jämväl gälla, att en realskola utan parallellavdelningar vid dessa läroverk med till visshet gränsande sannolikhet icke kan vara tillfyllest, och riks-

dagen har därför medgivit, att även vid sistnämnda tre läroverk en av linjerna tills vidare ersättes av förenad linje.

Av den ställning riksdagen sålunda intagit följer, att riksdagen icke kunnat bifalla motionen II: 481. Uppmärksammas måste ock i detta sammanhang, att inhiherandet av den fyrklassiga realskolan vid läroverket i Askersund betingats, icke av uteblivande av lärjungar, utan av svårigheten vid tillhandahållande av lokaler för folkskolan i staden. Ej heller kan riksdagen bifalla motionen I: 309 beträffande förenad linje vid samrealskolan i Norrtälje.

Vid intagande av den ståndpunkt, som riksdagen nyss angivit, förutsätter riksdagen, att någon ändring av grunderna för realskolans organisation icke vidtages, utan att särskilda föreskrifter av Eders Kungl. Maj:ts meddelas rörande de ifrågavarande försökens bedrivande. Likaledes finner sig riksdagen, i anslutning till motionen I: 303, böra som en oeftergivlig förutsättning fasthålla, att försöken med förenad linje icke få lägga hinder i vägen för att samtliga från folkskolans sjätte klass inträdessökande lärjungar, vilka i prövnin-gen godkänts, vinna inträde vid vederbörande läroverk. Till vinnande av detta syfte bör med anlitan- de, då så finnes erforderligt, av reservationsanslaget till extra lärare, klassavdelning upprättas, så snart lärjungeantalet i avdelning av förenad linje överstiger 35. Likaledes skall gälla, att försöken må genomföras, endast i den mån antalet lärjungar i den fyraåriga kursen understiger 10. Då detta antal uppnås, skall denna kurs bilda egen klassavdelning med skild undervisning. Givetvis bör till ledning vid försöken med den förenade linjen särskild undervisningsplan meddelas, vilken synes kunna utformas i huvudsaklig anslutning till vad skolöverstyrelsen angivit.

I enlighet med den ståndpunkt, åt vilken riksdagen ovan givit uttryck, måste det ännu anses för tidigt att fälla ett slutgiltigt omdöme om den år 1927 införda lyceiformens framtida möjligheter. Riksdagen ser sig redan av denna anledning förhindrad att bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag, vilket åsyftar väsentlig begränsning av denna skoltyps förekomst. I detta sammanhang vill riksdagen hava uttalat, att det enligt riksdagens mening måste anses nödvändigt att genom Eders Kungl. Maj:ts åtgöranden allmänheten erhåller närmare upplysning rörande den år 1927 genomförda skolreformens innebörd och praktiska räckvidd.

Av den åvägabragta utredningen har riksdagen sålunda icke känt sig övertygad om riktigheten av att nu låta anstå med upprättandet av lyceilinjerna vid läroverken i Uppsala och i Lund. Vad åter angår högre latinläroverket i Göteborg, har riksdagen icke funnit tillräckliga skäl att motsätta sig Eders Kungl. Maj:ts förslag.

Beträffande statens provskola, nya elementarskolan, föranleder under föreliggande omständigheter förslaget om anstånd tills vidare med upprättande av reallyceilinjen och den nyspråkliga lyceilinjen icke någon erinran från riksdagens sida. Däremot kan riksdagen icke bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag, i vad detsamma gäller den organisation, som skulle ersätta de ifrågavarande lyceilinjerna. Det äger enligt riksdagens mening sin riktighet, något som jämväl i motionerna I: 308 och II: 488 framhållits, att fastställandet av

läroverksorganisationen i huvudstaden av 1927 års riksdag skedde med beaktande av att möjligheter till övergång från folkskolans sjätte klass skulle förefinnas vid nya elementarskolan. I anledning härav begränsades ock vid övriga läroverk den fyrklassiga realskolan starkt. Under dessa omständigheter lär det få anses bäst överensstämma med grunderna för den beslutade reformen, att realskolan vid nya elementarskolan göres fyrklassig, vadan riksdagen med avslag å Eders Kungl. Maj:ts förslag i denna del bifallit motionen. Likaledes finner riksdagen goda skäl vara anförda för att realgymnasiet vid läroverket i fråga blir treårigt och finner sig alltså jämväl härutinnan böra bifalla motionärernas hemställan.

I likhet med departementschefen anser riksdagen skäligt, att frågan om lyceiorganisationens omfattning prövas ånyo tidigast tre år härefter.

Eders Kungl. Maj:ts förslag rörande ett minimiantal av 8 godkända lärjungar för upprättande av första krets av lyceilinje har icke föranlett någon erinran från riksdagens sida.

Riksdagen finner sig till sist böra uttala, att den godtagna begränsningen av lyceilinjernas förekomst givetvis bör föranleda en motsvarande reduktion tills vidare i de ifrågavarande läroverkens ordinarie läraruppsättning, och riksdagen förutsätter, att genom Eders Kungl. Maj:ts försorg vederbörlig jämkning av staterna vidtages.

Det allmänna jämningsbemyndigande, intill dess organisationsplanen beträffande lyceilinjerna blivit fullt genomförd, som av Eders Kungl. Maj:t uti nu förevarande hänseende ifrågasatts, kan riksdagen av principiella skäl icke lämna, utan torde i de fall, då antalet lärjungar icke medgiver upprätthållande av lyceets klasser, desamma böra under läsåret indragas utan att ersättas av realskol- eller gymnasieklasser.

Mot de av departementschefen under denna punkt verkställa beräkningarna har riksdagen i och för sig intet att erinra. Emellertid har riksdagen avslagit Eders Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av realskolor för flickor i Linköping och Borås samt beslutat dels att det högre allmänna läroverket i en var av städerna Lund och Västerås skall ombildas till samläroverk, dels ock att gymnasiet vid det högre allmänna läroverket i en var av städerna Uppsala, Linköping, Norrköping, Jönköping, Borås och Karlstad skall ombildas till samgymnasium. Härav föranledas vissa ändringar i de i den kungl. propositionen gjorda anslagsberäkningarna. Först och främst avgår från den summa å 588,750 kronor, varmed enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag reservationsanslaget till de allmänna läroverken skulle för nya ordinarie lärartjänster behöva höjas, ett belopp av 13,000 kronor, utgörande kostnaderna för flickrealskolorna i Linköping och Borås. Till den summa, som därefter återstår, eller 575,750 kronor bör läggas dels 1,000 kronor, utgörande kostnaden för arvode å 500 kronor åt en tillsyningslärare vid vart och ett av de föreslagna samläroverken i Lund och Västerås, dels ock 1,200 kronor, utgörande kostnaden för arvode åt en kvinnlig sakkunnig vid vart och ett av läroverken i Uppsala, Norrköping, Jönköping och Karlstad.

Beräkningen av vederbörande anslag å riksstaten.
Nya ordinarie lärartjänster m. m.

Extra och
vikarierande
lärare m. m.

Enligt departementschefens beräkningar skulle i extra anslag till arvoden åt extra och vikarierande ämneslärare vid de allmänna läroverken för budgetåret 1930/1931 erfordras 817,100 kronor, motsvarande en höjning av 300,800 kronor.

Vissa av riksdagen i det föregående bestämda ändringar i Eders Kungl. Maj:ts förslag möjliggöra emellertid en nedsättning av denna summa.

Enligt riksdagens beslut skulle några flickrealskolor i Linköping och Borås icke komma till stånd. Härigenom besparas å förevarande anslag ett belopp av 2,240 kronor.

Vidare har riksdagen anslagit Eders Kungl. Maj:ts förslag om dubbel anknötning till realskolan vid de fyra högre flickläroverken i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg. Härav föranledes en minskning av anslagsbehovet med tillhoppa 13,200 kronor.

Härjämte har riksdagen beträffande den förenade linjen beslutat inrättande av sådan vid 11 angivna läroverk i stället för av Eders Kungl. Maj:ts föreslagna 22. Detta riksdagens beslut föranleder jämväl en minskning i behovet av extra lärare. Kostnadsbesparingen kan enligt av riksdagen verkställda beräkningar uppskattas till 35,700 kronor i runt tal.

Sammanlagda kostnadsminskningen enligt riksdagens beslut skulle alltså utgöra 51,140 kronor.

Den av Eders Kungl. Maj:ts äskade summan, 817,100 kronor, kan alltså minskas till 765,960 kronor.

Den av departementschefen förordade ordningen, enligt vilken skolöverstyrelsen skulle äga att inom gränserna av härför anvisade medel fatta beslut om tillfälligt upprättande av parallellavdelningar, synes riksdagen hava skäl för sig. Under villkor att denna befogenhet av överstyrelsen utövas endast under de i propositionen angivna förutsättningar, finner riksdagen därför det ifrågasatta förfaringsättet kunna godtagas. Riksdagen förutsätter emellertid, att ifrågavarande anslag disponeras på sådant sätt, att vad riksdagen i avseende å den förenade linjen ovan anfört om från sjätte folkskolklassen kommande lärjungars tillträde till vederbörande läroverk kan vinna noggrant beaktande.

Arvodesförhöjning åt vissa extra ordinarie ämneslärare vid högre lärarinneseminariet, allmänna läroverk och statens folkskoleseminarier.

Mot vad under denna punkt föreslagits, har riksdagen intet att erinra.

Extra arvoden åt teckningslärare.

Enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag erfordras för ifrågavarande ändamål ett extra anslag av 119,600 kronor för budgetåret 1930/1931.

Då riksdagen avslagit Eders Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av flickrealskolor i Linköping och Borås, besparas härigenom i nämnda anslag ett belopp av 540 kronor.

Vidare besparas ett belopp av 1,080 kronor genom att riksdagen ställt sig avvisande mot förslaget om dubbel anknytning till realskolan vid de högre flickläroverken i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg.

Härjämte möjliggör riksdagens beslut beträffande den förenade linjen en kostnadsminskning, vilken enligt av riksdagen verkställda beräkningar kan uppskattas till 3,100 kronor i runt tal.

Den av Eders Kungl. Maj:t äskade summan kan alltså nedsättas med 4,720 kronor, vadan anslaget för budgetåret 1930/1931 skulle komma att utgöra i runt tal 114,800 kronor.

Enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag skulle för ifrågavarande ändamål erfordras ett extra anslag av 105,900 kronor för budgetåret 1930/1931.

Extra arvoden åt gymnastiklärare.

Genom riksdagens avslag å förslaget om flickrealskolor i Linköping och Borås besparas ett belopp av 680 kronor, varemot en merkostnad föranledes dels av riksdagens beslut om inrättande av två samläroverk å 1,360 kronor, dels ock av riksdagens beslut om inrättande av fyra samgymnasier utöver de av Eders Kungl. Maj:t föreslagna å 1,360 kronor.

Enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag skulle för ifrågavarande ändamål erfordras ett extra anslag av 45,300 kronor för budgetåret 1930/1931.

Extra arvoden åt musiklärare.

Då riksdagen avslagit Eders Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av flickrealskolor i Linköping och Borås samt om dubbel anknytning till realskolan vid de högre flickläroverken i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg, besparas härigenom dels ett belopp av 360 kronor, dels ock ett belopp av 720 kronor.

Anslaget torde därför för budgetåret 1930/1931 böra bestämmas till i runt tal 44,200 kronor.

Enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag skulle för ifrågavarande ändamål erfordras ett extra anslag å 47,300 kronor för budgetåret 1930/1931.

Extra arvoden åt lärarinnor i kvinnligt handarbete.

Då riksdagen avslagit Eders Kungl. Maj:ts förslag om dubbel anknytning till realskolan vid de högre flickläroverken i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg, besparas härigenom ett belopp av 600 kronor.

Å andra sidan föranleder riksdagens beslut om inrättande av två samläroverk en kostnadsökning å 300 kronor.

Enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag skulle för budgetåret 1930/1931 erfordras en höjning av den i det ordinarie reservationsanslaget ingående anslagsposten: arvoden åt skolläkare med 3,875 kronor.

Arvoden till skolläkare.

Då riksdagen avslagit Eders Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av flickrealskolor i Linköping och Borås, besparas härigenom ett belopp av 300 kronor, varför den erforderliga höjningen av nämnda anslagspost torde böra beräknas till 3,575 kronor.

Då riksdagen avslagit Eders Kungl. Maj:ts förslag angående kommunala flickskollinjer, bör ifrågavarande anslag fortfarande hava beteckningen: statsbidrag till kommunala flickskolor. Mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, att an-

Kommunala flickskolor och flickskollinjer.

slaget för budgetåret 1930/1931 upptages med oförändrat belopp, 50,000 kronor, har riksdagen intet att erinra.

Tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid kommunala flickskolor och flickskollinjer. Då riksdagen avslagit Eders Kungl. Maj:ts förslag angående kommunala flickskollinjer, bör ifrågavarande anslag fortfarande hava beteckningen: tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid kommunala flickskolor. Mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, att anslaget för budgetåret 1930/1931 upptages med oförändrat belopp, 8,000 kronor, har riksdagen intet att erinra.

Under åberopande av vad sålunda anförts får riksdagen, som icke funnit sig kunna bifalla Eders Kungl. Maj:ts förevarande proposition, anmäla, att riksdagen

I. beträffande de allmänna läroverken:

A. de allmänna läroverkens organisation:

funnit sig icke kunna bifalla Eders Kungl. Maj:ts under denna punkt framställda förslag;

B. upprättande och ombildning av läroverk:

beslutat;

a) i avseende å allmänna läroverk för flickor:

1. att i Örebro skall från och med den tid, Kungl. Maj:t bestämmer, upprättas ett högre allmänt läroverk för flickor, omfattande realskola anordnad med fyra ettåriga klasser och med anknytning till folkskolans sjätte klass, ävensom fyraårigt latingymnasium, under villkor att vederbörande kommun åtager sig att tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning ävensom bostad eller hyresersättning åt rektor;

2. avslå Eders Kungl. Maj:ts förslag om upprättande av realskolor för flickor i Linköping och Borås;

3. avslå Eders Kungl. Maj:ts förslag, i vad det avser omorganisation av de högre allmänna läroverken för flickor i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg;

b) i avseende å allmänna läroverk för gossar och samläroverk:

1. att gymnasiet vid det högre allmänna läroverket i en var av städerna Uppsala, Linköping, Norrköping, Jönköping, Borås och Karlstad skall ombildas till samgymnasium, under villkor att vederbörande kommun åtager sig att tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler ävensom bostad eller hyresersättning åt rektor;

2. att medgiva, att vid de allmänna läroverken i Västervik, Hälsingborg, Halmstad, Vänersborg, Borås, Östersund, Härnösand, Falköping, Trälleborg, Ämål och Arvika må tills vidare under av riksdagen ovan angivna förutsättningar försöksvis kunna anordnas s. k. förenad realskollinje med anknytning till folkskolans såväl sjätte som fjärde klass; skolande därvid vid vart och ett av de nämnda läroverken en av realskolans linjer kunna tills vidare ersättas av sådan förenad linje;

3. att det högre allmänna läroverket i vardera av städerna Lund och Väster-

ås skall, från och med den tid, Kungl. Maj:t bestämmer, ombildas till högre samläroverk, under villkor, att vederbörande kommun åtager sig att tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler ävensom bostad eller hyresersättning åt rektor;

4. att vid de högre allmänna läroverken i Uppsala och Lund skall från och med den tid, Kungl. Maj:t bestämmer, utöver redan fastställd organisation finnas treårigt latingymnasium;

c) i avseende å lyceerna:

1. med avslag å Eders Kungl. Maj:ts förslag i vad detsamma avser anstånd tills vidare med upprättande av vederbörande lyceilinje vid högre allmänna läroverken i Uppsala och Lund ävensom inrättande vid statens provskola, nya elementarskolan i Stockholm, av fyraårigt realgymnasium; och av en realskola, anordnad med fem ettåriga klasser och anknytande till folkskolans fjärde klass, samt med bifall till Eders Kungl. Maj:ts under denna punkt i övrigt framställda förslag, att — med bibehållande av lyceilinjen vid vardera av högre allmänna läroverket för gossar i Malmö och högre realläroverket i Göteborg samt av latinlyceilinjen vid statens provskola, nya elementarskolan i Stockholm, —

dels vid högre latinläroverket i Göteborg skall med upprättande av vederbörande lyceilinje tills vidare anstå;

dels ock vid statens provskola, nya elementarskolan i Stockholm, skall med upprättandet av reallyceilinjen och den nyspråkliga lyceilinjen tills vidare anstå samt i stället tills vidare finnas fyraårigt latingymnasium och (treårigt realgymnasium samt realskola, anordnad med fyra ettåriga klasser och anknytande till folkskolans sjätte klass;

2. avslå Eders Kungl. Maj:ts under denna punkt framställda förslag;

3. att första krets av lyceilinje må upprättas endast under förutsättning att minst 8 lärjungar blivit godkända i anställd inträdesprövning.

C. anslag till de allmänna läroverken:

a) för inrättande av nya ordinarie ämneslärartjänster vid de allmänna läroverken, med den fördelning som av Eders Kungl. Maj:t bestämmes, m. m. höjt det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken med 578,150 kronor;

b) för höjning av den i det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken ingående posten: arvode åt skolläkare höjt nämnda anslag, nu 37,325 kronor, med 3,575 kronor till 40,900 kronor;

kommande förty och då riksdagen förut bifallit Eders Kungl. Maj:ts under punkterna 148, 149 och 150 i statsverkspropositionens åttonde huvudtitel framlagda förslag, det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken, nu 7,453,225 kronor, att ökas med 623,625 kronor till 8,076,850 kronor;

c) till arvodet åt extra och vikarierande ämneslärare vid de allmänna läroverken m. m. anvisat för budgetåret 1930/1931 ett extra anslag av 765,900 kronor;

d) till arvodesförhöjning åt vissa extra ordinarie ämneslärare vid högre

lärarinneseminariet, allmänna läroverk och statens folkskoleseminarier anvisat för budgetåret 1930/1931 ett extra anslag av 55,000 kronor;

e) till extra arvoden åt teckningslärare vid de allmänna läroverken anvisat för budgetåret 1930/1931 ett extra anslag av 114,800 kronor;

f) till extra arvoden åt gymnastiklärare vid de allmänna läroverken anvisat för budgetåret 1930/1931 ett extra anslag av 108,200 kronor;

g) till extra arvoden åt musiklärare vid de allmänna läroverken anvisat för budgetåret 1930/1931 ett extra anslag av 44,200 kronor;

h) till extra arvoden åt lärarinnor i kvinnligt handarbete vid de allmänna läroverken anvisat för budgetåret 1930/1931 ett extra anslag av 47,100 kronor.

II. *beträffande kommunala flickskolor och flickskollinjer:*

A. upprättande av kommunala flickskollinjer:

funnit sig icke kunna bifalla vad Eders Kungl. Maj:t föreslagit beträffande upprättande av kommunala flickskollinjer;

B. *beträffande kommunal flickskola*

beslutat, att Eders Kungl. Maj:ts förslag, i vad det avser kommunal flickskola, som är förenad med statlig realskola för flickor, icke skall föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. *beträffande anslag till kommunala flickskolor:*

1. uppfört det ordinarie förslagsanslaget till statsbidrag till kommunala flickskolor med oförändrat belopp, 50,000 kronor;

2. medgivit, att tillfällig löneförbättring må för tiden 1 juli 1930—30 juni 1931 utgå till lärarpersonalen vid kommunala flickskolor med följande belopp:

till ordinarie manlig ämneslärare med 600 kronor;

till ordinarie kvinnlig ämneslärare med 500 kronor; samt

till extra ordinarie ämneslärare och timplärare med belopp, som Eders Kungl. Maj:t i huvudsaklig enlighet med de i sådant hänseende nu gällande grunder bestämmer;

3. för sådan tillfällig löneförbättring anvisat för budgetåret 1930/1931 ett extra förslagsanslag av 8,000 kronor.

Stockholm den 11 juni 1930.

Med undersåtlig vördnad.